

УДК 339.3

Мельник І. М.,

к.е.н., доц., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ПРОСТОРОВО-ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ СФЕРИ ТОВАРНОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті аналізуються регіональні аспекти соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу України. Виявлено істотні диференціації з-поміж областей держави як за її обсягами, так і ефективністю функціонування, що призводить до нераціонального розміщення та експлуатації базових об'єктів і елементів інфраструктури сфери товарного обігу, послаблення покриття територій держави відповідною товарною пропозицією, зниження швидкості та якості товароруху, підвищення рівня його витратомісткості, погіршення якості задоволення потреб підприємств та населення у товарах і послугах. Визначено, що в соціальному аспекті спостерігаються міжрегіональні диспропорції за обсягами роздрібного товарообороту на душу населення, забезпеченістю населення об'єктами торгівлі та торговими площами, робочими місцями в галузі торгівлі; в економічному – за обсягами товарообороту в розрахунку на одного зайнятого та один м² торгової площі, кількістю торгових місць на ринках та оборотністю товарів.

Ключові слова: сфера товарного обігу, соціально-економічна модернізація, Україна, регіон, диференціація, товарооборот.

Melnyk I. M.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Hotel&Restaurant Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

SPATIALLY-TERRITORIAL FEATURES OF SOCIO-ECONOMIC MODERNIZATION OF THE COMMODITY CIRCULATION SPHERE IN UKRAINE

Abstract. The article analyzes the regional aspects of the socio-economic modernization of the commodity circulation sphere in Ukraine. Significant differentiations among the regions of the state, both by volumes and the efficiency of functioning, are revealed, which leads to the inappropriate allocation and operation of the basic infrastructure objects and elements of the commodity circulation sphere, the reduction of the state territories coverage by the relevant commodity offer, the decrease of the quickness and quality of the commodity circulation, increase in the costs level, deterioration of the quality of the needs satisfaction of enterprises and the population in goods and services. It has been determined that in the social aspect the interregional disproportions are observed in terms of retail turnover per capita, the provision of the population by objects of trade and trading areas as well as by jobs in the field of trade; in economic terms - turnover per one employed and one m² of trading area, the number of trading places in the markets and the commodity circulation.

Key words: commodity circulation sphere, socio-economic modernization, Ukraine, region, differentiation, commodity turnover.

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2018-56-03>

Постановка проблеми. Для вітчизняної сфери товарного обігу характерні позитивні аспекти та тенденції функціонування й розвитку. Проте перешкодами і недоліками як подальшого поступу, так і більш якісної реалізації функцій сфери

товарного обігу залишаються висока імпортозалежність, нестабільність пропозиції на внутрішньому ринку конкурентоспроможного вітчизняного продукту, сповільнення швидкості товароруху, низька ланковість торгівлі тощо.

Разом з тим, висновки, зроблені в підсумку аналізу стану, тенденцій розвитку, характеристик та структурних аспектів функціонування і проявів модернізації сфери товарного обігу, об'єктивно неповні без урахування їх просторово-територіальних особливостей, передусім в регіональному аспекті. У цілому позитивні передумови та параметри розвитку можуть виявитися навіть деструктивними для збалансованого поступу внутрішнього ринку, сфери обігу товарів (послуг), системи національного господарства в цілому. Мова йде про надмірні регіональні диференціації й диспропорції соціально-економічного розвитку, критичні розриви у ключових показниках між найбільш та найменш розвиненими й інвестиційно привабливими територіями держави, недосконале розміщення продуктивних сил та виробничих відносин і занепад унаслідок цього значної частини територій країни. З огляду на це актуальним є дослідження регіональних аспектів соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам функціонування та розвитку сфери товарного обігу присвячено дослідження багатьох науковців. Серед них можна виділити наукові праці: А. Мазаракі [1; 2], що висвітлюють соціально-економічний зміст торговельної діяльності, тенденції розвитку внутрішньої торгівлі в Україні, наслідки низького платоспроможного попиту; В. Алопія [3], де досліджено вплив економічної глобалізації на сферу внутрішньої торгівлі; М. Барни [4], в яких обґрунтовано принципи, методи і способи регулювання процесів трансформації системи внутрішньої торгівлі; В. Лагутіна [5], які пов'язані зі структурно-інституціональною трансформацією внутрішньої торгівлі.

У той же час, незважаючи на корисність здобутків цих та інших учених для вирішення проблем розвитку сфери товарного обігу в Україні на сучасному етапі, їх недостатньо для адаптації цього сектора економіки до трансформаційних змін.

Постановка завдання. Відповідно до обраного напрямку дослідження поставлено завдання здійснити комплексну оцінку просторово-територіальних особливостей соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу в Україні на основі даних Державної служби статистики [6-10].

Виклад основного матеріалу дослідження. Спостереження за обсягами роздрібного та оптового товарообороту дають підстави до попереднього висновку про наявність регіональних диспропорцій і диференціацій, що в підсумку можуть позначатися і навіть призвести до неефективного функціонування сфери товарного обігу України. Так, спостерігається істотне переважання в масштабах сфери товарного обігу м. Києва відносно решти регіонів держави. Така концентрація внутрішньої торгівлі об'єктивно негативна для збалансованого функціонування і розвитку економіки, адже призводить до надмірної ділової активності на незначній території, тоді як інші території держави стають "економічною периферією" та менш інвестиційно привабливими.

З інформації Державної служби статистики [10] чітко простежуються істотні диференціації в місткості сфери товарного обігу за областями України. Зокрема, в сегменті роздрібного товарообороту у 2017 р. переважали такі регіони, як Дніпропетровська, Харківська, Одеська, Київська, Львівська та Запорізька області. Істотні нерівномірності характерні й в динаміці, коли за 2005-2017 рр. роздрібний товарооборот у Київській області збільшився у 10,4 рази, але за цей же час в Донецькій області – лише на 39,9 %, а в Луганській області зменшився на 18,1%. У сегменті оптового товарообороту з істотним відривом переважали Дніпропетровська, Київська, Одеська, Харківська, Волинська та Донецька області. При цьому, якщо в середньому в Україні за 2005-2017 рр. обсяги оптового товарообороту збільшилися у 3,7 рази, то в низці регіонів темпи зростання були істотно вищими, до прикладу, у Волинській області – 7,0 рази, у Тернопільській області – 7,9 рази.

Наголосимо, що саме заготівельна, складська, транспортно-логістична та торговельна інфраструктура слугує як передумовою, так і наслідком регіонального та місцевого розвитку сфери товарного обігу. Зазначене підтверджується тісною кореляцією між регіонами з найбільшими обсягами і місткістю внутрішнього ринку та регіонами з найкращою забезпеченістю торговою площею магазинів [6, с.84].

У 2017 р. до регіонів з найбільшими обсягами торгової площі магазинів підприємств роздрібної торгівлі відносилися Дніпропетровська, Одеська, Харківська, Кіровоградська, Львівська та Запорізька області. Здебільшого саме для цих регіонів були характерними й позитивні темпи нарощування торговельних площ магазинів у 2005-2017 рр. У інших регіонах держави загальнообласні обсяги торгових площ магазинів не перевищували 300 тис. м². Водночас у межах цієї інформації дещо аналогічним виглядає виокремлення Кіровоградської області, для якої характерні великі обсяги торгових площ магазинів, але водночас істотно менші обсяги товарного обігу. Очевидно, що це свідчення певного недовикористання матеріально-технічного та ресурсного потенціалу, на що слід також звернути увагу в процесі модернізації вітчизняної сфери товарного обігу.

У процесі аналізу модернізації стану сфери товарного обігу значно більшою мірою важливо констатувати не стільки конкретні значення, а також масштаби динаміки тих чи інших ключових показників, скільки ідентифікувати, виявити та оцінити її наслідки. Адже саме оцінювання наслідків модернізації дозволяє вести мову про міру її успіху, а також рівень впливу результатів на важливі соціальні та економічні параметри функціонування торговельно-посередницької сфери, внутрішнього ринку і національної економіки в цілому. Відповідні висновки та ще й з урахуванням регіональних особливостей надають більшої системності і практичної потенційності відповідному інформаційно-аналітичному забезпеченню державної політики в аналізованій сфері.

У табл. 1 наведено результати аналізу ключових соціальних аспектів модернізації сфери товарного обігу України. Так, загалом станом на 2017 р. обсяги роздрібного товарообороту в розрахунку на одну особу населення становили 13,8 тис. грн, що в середньому на місяць складає 1,2 тис. грн (а в еквіваленті актуального курсу дол. США – близько 40 дол. США) і не може вважатися високим значенням як в порівнянні з аналогічним показником в економічно розвинених державах, так і з реальним рівнем прожиткового мінімуму громадян.

Абсолютно нестабільною слід вважати ситуацію з тенденціями зміни показника роздрібного товарообороту за регіонами України, зокрема низка областей, для яких станом на 2005 р. характерними

були високі позиції, до 2017 р. опустилися до посереднього чи низького рівня і навпаки. Фактично перевищення середньодержавного значення роздрібного товарообороту в розрахунку на одну особу наявного населення у 2017 р. було характерним лише для таких регіонів, як м. Київ, Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Львівська, Одеська та Харківська області. Це, на думку автора, є свідченням певного недоліку соціального аспекту модернізації сфери товарного обігу держави, адже у переважній більшості регіонів не вдалося забезпечити достатню частину мешканців прийнятним обсягом товарів, які вони можуть придбати в роздрібній торговельній мережі.

Таблиця 1

**Показники соціальної модернізації сфери товарного обігу
за регіонами України у 2017 р.
(складено за [6, с. 11, 78, 84; 8, с. 429-431; 9, с. 23, 147-150])**

Регіони	Показники				
	Роздрібний товарооборот на одну особу населення, тис. грн	Забезпеченість населення об'єктами роздрібної торгівлі, од. на 10 тис. осіб	Забезпеченість населення торговою площею магазинів підприємств роздрібної торгівлі, м ² на 10 тис. осіб	Середньомісячна заробітна плата штатних працівників, грн	Кількість зайнятих, осіб в розрахунку на 10 м ² торгової площі
Україна	13,8	9	1659	7631	5
Вінницька	8,0	10	1299	5712	6
Волинська	11,6	9	1387	4657	6
Дніпропетровська	15,8	10	1969	6182	5
Донецька	3,7	3	468	10142	8
Житомирська	9,7	10	1239	5529	8
Закарпатська	10,8	7	1360	5269	5
Запорізька	14,8	9	1658	5383	5
Івано-Франківська	8,3	7	1121	4897	7
Київська	22,0	14	2647	9112	3
Кіровоградська	10,2	12	1344	5161	5
Луганська	1,4	2	268	3956	12
Львівська	14,0	12	1670	5611	5
Миколаївська	11,6	10	1574	6598	5
Одеська	18,8	10	2607	5088	4
Полтавська	10,5	11	1399	5535	6
Рівненська	5,4	10	1382	4479	7
Сумська	8,5	8	1396	4728	6
Тернопільська	7,5	8	926	5916	8
Харківська	15,9	12	2002	4749	6
Херсонська	11,8	10	1724	6396	5
Хмельницька	9,5	10	1500	6185	6
Черкаська	10,0	9	1127	4987	7
Чернівецька	9,1	7	1119	5040	7
Чернігівська	9,7	11	1434	4767	6
м. Київ	44,2	14	4452	11982	3

Дещо кращим є стан справ із забезпеченням населення об'єктами роздрібної торгівлі. Середній по державі показник становив у 2017 р. 9 таких об'єктів на 10 тис. осіб наявного населення, що з огляду на стійку тенденцію до укрупнення підприємств, створення нових сучасних великих супер- і гіпермаркетів може вважатися порівняно високим значенням. При цьому позитивно, що забезпеченість населення об'єктами роздрібної торгівлі була вищою за середньодержавне значення одразу в 15 регіонах, але водночас і негативно, що за 2005-2017 рр. відбулося зниження цього показника в усіх без виключення регіонах нашої держави [10].

Потрібно звернути увагу на те, що в посередницькому секторі вітчизняної економіки порівняно високим є рівень оплати праці, що позитивно в контексті соціальної відповідальності його суб'єктів. Зокрема, середньомісячна заробітна плата штатних працівників тут склала у 2017 р. 7,6 тис. грн і, за виключенням промисловості, це було найвище значення серед сфер реального сектора економіки держави. Для вітчизняної торгівлі характерне й збалансоване нарощування рівня середньої заробітної плати за регіонами держави та за періодами 2005-2017 рр.

Хоча, якщо порівнювати з іншими видами економічної діяльності, то актуалізується висновок про необхідність активізації матеріального стимулювання праці персоналу, адже рівень оплати праці значно вищий у галузях інформатизації та телекомунікацій (13,8 тис. грн), фінансової та страхової діяльності (14,9 тис. грн), професійної, наукової та технічної діяльності (12,7 тис. грн), державного управління й оборони, обов'язкового соціального страхування (14,4 тис. грн), мистецтва, спорту, розваг та відпочинку (9,1 тис. грн). Більше того, рівень оплати праці у торгівлі в превалюючій кількості областей України був нижчим за середньодержавне значення цього показника, яке фактично утворилося за рахунок високих заробітних плат в секторі у Донецькій та Київській областях, м. Києві.

Відомо, що попри формування доходів громадян (у вигляді заробітної плати та інших форм винагороди за працю) важливим аспектом соціальної ролі галузі чи сектора економіки слугують масштаби створених робочих місць і забезпечення зайнятості. Слід визнати, що роль вітчизняної посередницької сфери у забезпеченні зайнятості населення висока, хоча, на погляд автора, має і потенціал до подальшого зростання. Підтвердженням високого рівня зайнятості є значення часткових показників зайнятості на підприємствах сфери товарного обігу в регіонах нашої держави. Так, у середньому на 10 м² торгової площі у 2017 р. припадало 5 осіб штатних працівників, що є високим значенням. Більше того, значення цього показника було вищим у 15 регіонах держави, а в таких областях, як Луганська, Донецька, Житомирська та Тернопільська області, – сягало близько 1 зайнятого в розрахунку на 1 м².

Але необхідно вказати й на суттєвий недолік у зазначеному аспекті. Мова йде про зменшення загальної чисельності зайнятого в торгівлі населення, як у цілому в державі, так і за більшістю регіонів. Так, за 2005-2017 рр. чисельність зайнятих у середньому по державі тут зменшилася на 0,65 млн

осіб. Серед регіонів найбільшим був спад у Донецькій – 0,3 млн осіб, у Луганській – 0,17 млн осіб, у Харківській – 22,9 тис. осіб, у Миколаївській та у Черкаській областях – по 13,6 тис. осіб.

Позитивним наслідком соціальної модернізації вітчизняної сфери товарного обігу потрібно вважати наявність тенденцій до покращення окремих важливих параметрів, характеристик і відповідних показників. Так, у більшості регіонів України за період 2005-2017 рр. спостерігалися високі темпи зростання роздрібного товарообороту в розрахунку на одну особу наявного населення, забезпеченості населення торговою площею магазинів роздрібної торгівлі та середньомісячної заробітної плати штатних працівників. Але при цьому спостерігалися й негативні зміни, як-от – зниження рівня забезпеченості населення об'єктами роздрібної торгівлі та зменшення чисельності штатних працівників у розрахунку на 1 м² торгової площі підприємств торгівлі. Особливо негативним аспектом соціальної модернізації вітчизняної сфери товарного обігу в динамічному аспекті, на думку автора, потрібно вважати скорочення часткових показників зайнятості у регіонах України. До прикладу, за 2005-2017 рр. в середньому за областями нашої держави цей показник знизився на 29,0 %. У 2015-2017 рр. ситуація стабілізувалася, але у 2010-2017 рр. були характерними відносно високі темпи зниження – 16,7%.

Результати економічного аналізу стану і тенденцій розвитку вітчизняної сфери товарного обігу не дають достатніх підстав для оптимізму в аналізованій сфері. Так, попри те, що у 2017 р. роздрібний товарооборот у розрахунку на 1 м² торгової площі в середньому за регіонами України становив 83,4 тис. грн, у більшості областей цей показник був значно нижчим (до прикладу, у Луганській області – 55,2 тис. грн (на 33,8 % менше), у Вінницькій області – 60,0 тис. грн (на 28,1 % менше), у Сумській області – 63,4 тис. грн (на 23,9 %)), а коефіцієнт диференціації значень у регіонах з найвищим (м. Київ) та найнижчими (Луганська область) рівнями – 1,9 (табл. 2); диференціації посилюються й з огляду на нерівномірні темпи зростання аналізованого показника за регіонами.

У більшості областей України зберігається високий рівень імпортозалежності сфери товарного обігу, що негативно, адже це призводить до узалежнення що споживання, що розвитку виробничого комплексу, що функціонування суб'єктів посередницької ланки від обсягів та структури імпортного постачання. Звернімо увагу, що якщо в середньому в Україні частка товарів, виготовлених на території нашої держави, у структурі роздрібного товарообороту торгової мережі становила у 2017 р. 52,3 %, то у таких областях, як Вінницька (47,3 % та на 5,0 в. п. менше), Одеська (49,8 % та на 2,5 в. п. менше), Тернопільська (51,5 % та на 0,8 в. п. менше), м. Київ (43,3 % та на 9,0 в. п. менше), цей показник був істотно нижчим, а відтак імпортозалежність – вищою. За період 2005-2017 рр. для всіх без виключення областей України характерним стало зростання частки імпортних товарів у структурі роздрібного товарообороту. Причому такий приріст був суттєвим та коливався від 6,5% до 35,2%.

Таблиця 2

**Показники економічної модернізації сфери товарного обігу
за регіонами України у 2017 р. (складено за [6, с. 11, 25, 60, 78, 84; 8, с. 429-431; 10])**

Регіони	Показники				
	Роздрібний товарооборот на один м ² торгової площі магазинів, тис. грн	Частки товарів, виготовлених на території України, у структурі роздрібного товарообороту торгової мережі підприємств, %	Коефіцієнти оборотності товарних запасів підприємств роздрібною торгівлю	Товарооборот підприємств торгівлі у розрахунку на одного зайнятого працівника, тис. грн	Кількість торгових місць в середньому на одному ринку з продажу споживчих товарів, од.
Україна	83,4	52,3	8,5	965,7	328
Вінницька	60,0	47,3	8,2	412,2	282
Волинська	66,7	56,4	8,7	1268,8	411
Дніпропетровська	88,2	56,4	7,3	815,4	287
Донецька	80,2	57,6	11,3	649,7	288
Житомирська	81,0	59,1	12,4	383,8	361
Закарпатська	71,3	52,0	8,1	364,8	207
Запорізька	89,2	59,6	9,8	627,9	608
Івано-Франківська	74,0	60,0	8,8	371,8	203
Київська	90,1	53,3	8,7	1381,1	293
Кіровоградська	80,6	66,3	13,0	729,5	328
Луганська	55,2	58,9	10,7	191,9	385
Львівська	87,9	53,3	7,4	615,3	247
Миколаївська	73,3	57,8	11,0	762,8	472
Одеська	75,7	49,8	8,1	824,2	304
Полтавська	84,3	55,1	11,1	550,5	349
Рівненська	58,8	53,3	6,7	254,3	283
Сумська	63,4	62,0	10,8	430,5	383
Тернопільська	67,0	51,5	8,1	395,4	206
Харківська	85,5	52,0	7,7	601,0	409
Херсонська	70,6	53,8	9,1	419,3	431
Хмельницька	59,2	57,0	8,1	394,7	313
Черкаська	81,9	57,3	9,4	635,2	395
Чернівецька	71,3	56,8	8,0	332,5	417
Чернігівська	70,5	62,8	9,4	384,9	306
м. Київ	105,0	43,3	8,2	3866,5	426

Не надто високим рівнем характеризуються й регіональні значення показника оборотності товарних запасів. У середньому за підсумками 2017 р. відповідний коефіцієнт становив 8,5 рази, за якого один оборот середнього залишку товарних запасів у роздрібній торгівлі становив близько 42 дні. Очевидно, що для роздрібною торгівлі рівень оборотності залишається доволі низьким. При цьому значення цього показника ще нижче у Вінницькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Львівській, Одеській, Рівненській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Чернівецькій областях та у м. Києві. Оборотність товарів у межах регіональних сегментів сфери товарного обігу сповільнюється ще й з причин зростання обсягів середньої величини товарних запасів, часто з темпами зростання вищими за темпи зростання роздрібною товарообороту.

Підтвердженням цього стало зниження швидкості обороту товарів у більшості регіонів України у 2017 р. до відповідних показників 2005 р.

Вказане є свідченням недостатності використання сучасних методів управління товарними потоками на основі передових логістично-збутових підходів і методів, потенціалу електронної комерції у сфері товарного обігу в регіонах нашої держави, що одночасно слугує й чинником стримування питомого обсягу товарообороту підприємств торгівлі, наприклад в розрахунку на одного зайнятого працівника. Середнє значення цієї характеристики продуктивності праці торговельної сфери в Україні у 2017 р. становило 965,7 тис. грн. Загалом це доволі високе значення показника, але в низці областей ефективність праці в торгівлі не настільки висока. У Вінницькій області обсяги товарообороту на одного зайнятого склали 412,2 тис. грн (лише 42,7 % від

середньодержавного показника), в Житомирській області – 383,8 тис. грн (39,7 %), у Закарпатській області – 364,8 тис. грн (37,8 %), у Івано-Франківській області – 371,8 тис. грн (38,5 %), у Луганській області – 191,9 тис. грн (19,9 %), у Рівненській області – 254,3 тис. грн (26,3 %), у Тернопільській області – 395,4 тис. грн (40,9 %), у Хмельницькій області – 394,7 тис. грн (40,9 %), у Чернівецькій області – 332,5 тис. грн (34,4 %), у Чернігівській області – 384,9 тис. грн (39,9 %).

Нестабільними є й регіональні динаміки обсягів товарообороту в розрахунку на одного зайнятого в сфері торгівлі. До прикладу, якщо за 2005-2017 рр. показник у Кіровоградській області збільшився у 7,3 рази, то в Житомирській області знизився на 40,6 %. Вказане є свідченням існування потреби та доцільності в реалізації комплексу заходів на регіональному і місцевому рівнях, орієнтованих на пришвидшення оборотності товарів і на зростання продуктивності праці персоналу підприємств торгівлі.

Відмітимо, що процеси заміщення продовольчо-речових ринків сучасними супер- та гіпермаркетами, характерні для сучасного періоду поступу України та її внутрішнього ринку, мають і позитивні, і негативні наслідки. До перших відноситься зростання якості обслуговування покупців, посилення рівня контролю торговельних операцій і т. ін.; до других – посилення монополізації сфери, ускладнення доступу товарів, у т.ч. власного виробництва, до торговельних мереж тощо.

Зауважимо, що за 2005-2017 рр. в найбільших обсягах зросла кількість торгових місць в середньому на споживчих ринках у таких регіонах держави, як Запорізька (на 186 од.), Миколаївська (на 106 од.), Волинська (на 92 од.), Луганська (на 73 од.) та Чернівецька (на 55 од.) області; при цьому вираженням був характерний спад цього показника у Дніпропетровській (на 82 од.), Чернігівській (на 66 од.), Харківській (на 47 од.), Тернопільській (на 32 од.) та Черкаській (на 28 од.).

Позитивно, що низка важливих економічних індикаторів модернізації сфери товарного обігу України в динаміці покращуються. Можна відмітити підвищення рівня у більшості регіонів держави за 2005-2017 рр. таких показників, як роздрібний товарооборот в розрахунку на один м² торгової площі магазинів та роздрібний товарооборот в розрахунку на одного зайнятого в торгівлі, а також чисельність зайнятих в розрахунку на одиницю площі магазинів.

Визнаємо, що значною мірою ці позитивні зміни були забезпечені нарощуванням обсягу товарообороту за рахунок зростання рівня споживчих цін, а також нестабільністю зі зайнятістю на вітчизняних підприємствах сфери товарного обігу. Підтвердженням цього є яскраво виражені негативні тенденції в регіонах нашої держави, пов'язані зі зростанням імпортозалежності та зниженням швидкості оборотності товарних запасів, що в значній мірі призвели до погіршення фінансово-економічної ефективності функціонування вітчизняної сфери товарного обігу як в цілому, так і за регіонами України.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. У підсумку аналізу регіональних аспектів модернізації сфери товарного обігу України виявлено істотні диференціації з-поміж областей держави як за її обсягами, так і ефективністю функціонування. Це призводить до нерационального розміщення та експлуатації базових об'єктів і елементів інфраструктури сфери товарного обігу, послаблення покриття територій держави відповідною товарною пропозицією, зниження швидкості та якості товароруку, підвищення рівня його витратомісткості, погіршення якості задоволення потреб підприємств та населення у товарах і послугах. У соціальному аспекті спостерігаються міжрегіональні диспропорції за обсягами роздрібного товарообороту на одиницю населення, забезпеченістю населення об'єктами торгівлі та торговими площами, робочими місцями в галузі торгівлі; в економічному – за обсягами товарообороту в розрахунку на одного зайнятого та один м² торгової площі, кількістю торгових місць на ринках та оборотністю товарів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Внутрішня торгівля України : монографія / [Мазаракі А., Лагутін В., Герасименко А. та ін.]. – К. : КНТЕУ, 2016. – 864 с.
2. Мазаракі А. Внутрішній ринок України в умовах дисбалансів між виробництвом і споживанням / Мазаракі А., Лагутін В. // Економіка України. – 2016. – № 4. – С. 4-18.
3. Апопій В. Глобалізаційні процеси і нові тенденції розвитку внутрішньої торгівлі України / Апопій В., Криган Р., Процишин О. // Торгівля, комерція, підприємництво. – 2014. – Вип. 16. – С. 7-13.
4. Барна М. Ю. Трансформація системи внутрішньої торгівлі в Україні : монографія / М. Ю. Барна. – Львів : Растр-7, 2015. – 524 с.
5. Внутрішній ринок і торгівля України: структурно-інституціональна трансформація : монографія / [В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, А. Г. Герасименко та ін.; за ред. В. Д. Лагутіна]. – К. : КНТЕУ, 2015. – 432 с.
6. Роздрібна торгівля України у 2017 році : статистичний збірник. – К. : ДССУ, 2018. – 98 с.
7. Діяльність підприємств оптової торгівлі у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/dop/05/dop_dpot17.pdf.
8. Статистичний щорічник України за 2017 рік. – К. : ДССУ, 2018. – 611 с.
9. Праця України у 2017 році : статистичний збірник. – К. : Август Трейд, 2018. – 282 с.
10. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

REFERENCES

1. Mazaraki, A., Lahutin, V., Herasymenko, A. ta in. (2016), Vnutrishnia torhivlia Ukrainy, KNTEU, Kyiv, 864 s.

2. Mazaraki, A., Lahutin, V. (2016), Vnutrishnii rynek Ukrainy v umovakh dysbalansiv mizh vyrobnytstvom i spozhyvanniam, *Ekonomika Ukrainy*, № 4, s. 4-18.
3. Apopii, V., Kryhan, R., Protsyshyn, O. (2014), Hlobalizatsiini protsesy i novi tendentsii rozvytku vnutrishnoi torhivli Ukrainy, *Torhivlia, komertsiiia, pidpriemnytstvo*, vyp. 16, s. 7-13.
4. Barna, M. (2015), Transformatsiia systemy vnutrishnoi torhivli v Ukraini, *Rastr-7*, Lviv, 524 s.
5. Lahutin, V. D., Umantsiv, Yu. M., Herasymenko, A. H. ta in. (2015), Vnutrishnii rynek i torhivlia Ukrainy: strukturno-instytutsionalna transformatsiia, *KNTEU*, Kyiv, 432 s.
6. Rozdribna torhivlia Ukrainy u 2017 rotsi : statystychnyi zbirnyk (2018), *DSSU*, Kyiv, 98 s.
7. Diialnist pidpriemstv optovoi torhivli u 2017 rotsi [Online], available at : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/dop/05/dop_dpot17.-pdf.
8. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy (2018), *DSSU*, Kyiv, 611 s.
9. Pratsia Ukrainy u 2017 rotsi : statystychnyi zbirnyk (2018), *Avhust Treid*, Kyiv, 282 s.
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy : ofitsiinyi veb-sait [Online], available at : <http://www.ukrstat.gov.ua>.